

 Очиғини айтганда

Автобекатда бир йигит икки-уч яшар атрофидаги болакайдан кўл телефонини ололмай хубубот бўлиб турибди. Болакайнинг онаси:

— Бир пас сабр қилинг, укам! Хозир дадаси келса, телефонингизни олиб бераман. Йиглатманн шуни! Асаби чатоқ бўлиб қолган, бир йиглашга тушса, тўхтатиб бўлмайди... — дерди бешпарвоник билан.

— Ахир, опажон, мен кетишим керак. Автобус кутиб турмайди... — деда ялинарди йигит.

АСАБИ БУЗУК АРЗАНДАЛАР

ёхуд ГАЗЕТАНИ СОФИНГАН ОТАХОН

Қандайдир ўйинни завқ билан томоша қиласдан болакай кенг экранни телефонини гасига бергиси келмасди. Қўлидан телефонни олиши уринса, бола дув-дув ёш тўкиб, ариллаб йиглай бошларди...

Шу пайт қаёдандир аёлнинг эри пайдо бўлди. У хотини олдида турган йигитга фикиниб қарди. Вазиятни юмшатиш учун йигитча унинг эркотай ўгичасидан телефонини олоплашсанни тушунтирмоқчи бўлди.

— Сенинг телефонинг ўглимда нима қиласди? — тўнгиллади аёлнинг эри.

— Дадаси, мен сўровдим... Бу киши қўлларида телефон билан пайдо бўлдишар. Ўглимиз телефона интилиб, харҳаша кила бошлади. Уни тинчлантириш учун берип туринг, дегандик, — деди аёл эрига нозланиб.

— Ма, оп! — деди аёлнинг эри қўлларидан телефонни юлиб олиб йигитга бераркан. — Энди қўзидамид йўқ!

— Ахир, мен, яхшилик қилиб...

Йигитнинг вазияти тушунтириши уринини зое кетди.

— Яхшилигинги катта холангга қил! — деди кўзи олайган эрка.

— Ўқийн, ука, хафа бўлман! Бу кишининг асаблари чатоқ, —

деда эрини тўсди аёл. — Бўлди, дадаси, кетди...

Дилхирали бўлди. Вокеа биргина иштирокчиларнинг эмас, атрофагиларнинг ҳам кўнглини хуфтон қилиди.

Бугунги кунда боласининг кўлига телефон тутқазиб кўйиб, бемалол кўнглини билан вакаллаштириб ўтирадиган аёллар кам эмас. Эки тош ишандан кепиши билан телефонини сўраб олиб, ўин ўйнайдиган бола деярли ҳар бир оиласда учрайди. Ундан ҳам ажабланарлиси, бўйга етиб

лефони орқали қондирилмоқда. Бўйлар-бўйлас ҳаволаларни кўриши билан кексалар вақтни оёқ остиларига кўмайтган бўлсалар,

ёшлар вақтни кўкка совирмоқдалар. Энди ҳавфлиси, миллий онгимиз кобигига боши-кетининг тайини йўқ ёт гоялар жадал кириб келмоқда. Бу гоялар шу даражада чалкаши, узини ўтага аклини хисоблаётган ёшлар қаёқка қараб кетаётганини, максади нима эканини англай олмасди. Бўйлар-бўйлас, керак-кераксиз ахборотлар орқали юз эллик йил маълумотларни бутунлаштириб ўтирадиган китобдан топасиз. Бошқа бирорта манба, техника унинг ўрнини босолмайди. Масалан, ули алоқа востангида неча йиллини маълумот сакланниб қолган, деб ўйлайсиз? Бир йиллик дессангиз, бироз ишонши мумкин, лекин беш, ўн, йигирма йиллик дессангиз, ҳеч ким ишонмайди. Аммо китоблар минг йиллик маълумотларни бутунлаштириб ўтирадиган китобдан топасиз, сиз кутганнинг ҳолатда тақдим этади. Улуг боболаримиз бекизга китобни қадрламаганлар. Дунё ахлини лол қолдириган барча иктидорлар китоб туфайли юзага келган. Жумладан, босма оммавий ахборот востанлари ҳам шундай. Юртимида қаондан газета ташкил этилган бўлса, деярли барчasi сакланиб қолган. Биз ўша газеталар орқали юз эллик йил оиласидан ахборотдан хабардор бўла оламиз.

Поштолик давридан, жамоалашибириши, Иккичи жаҳон уруши ўйлари ва ҳамто очарчилик пайтларида ҳам газета мунтазам чиқиб турган. Газета таълим-тарбия берувчи, руҳий кўп-лаб-куевпотчи, жанноварлика ундовчи восита сифатида ҳалқга хизмат килган ва тарихни ўзида жамлаган муҳим хужжатидир.

— Шу кунларда газетанинг қадри жуда билинглият, — деди бир отахон. — Бир пайтлари ҳар бир хонадонга тахлам-тahлам газета кириб боради. Ўтган авлод газета билан ҳамнафас яшаб кам бўлгани йўқ. Юзлаб ҳаморта примиҳиҳа ўз ўринларини топишиди. Олий даргоҳларда ўйқиб, касб-хунар эгаси бўлиб, жамиятга, ҳалқка хизмат қилишиди

Президентимизнинг узоқни кўзлаб чиқарган фармонлари асосида умумтаълим мактабларидан ижодий-маданий масалалар бўйича тарбиботчи лавозими жорий этилди. Бунинг таълимида ҳам, тарбияда ҳам дарҳол сезилга бошлади. Мана шунинг қаторига энди ҳар бир мактабга, у орқали ҳар бир хонадонга газета-журналларнинг, илмий ва бадиий китобларнинг кириб боришига жиддий киришишимиз керак. Зоро, шу кўхна Ватан, ундағи қорақўзлар ўзимизни.

Муҳиддин ОМАД, фахрий журналист

Тан олиш керак, хозирги фахрий ёрликларнинг аввалгиларидан анча фарқи бор. Энг катта фарқ — сифатнинг тушганлигига. Йўк, бир парча қоғознинг сифатини назарда тутмаямлиз, гап фарҳий ёрлик бериси ва олиш таърэнининг сифати тушганлигига. Мактабда 11 йил ўқиган бўлсан, хозир ўйда битта ёки иккита фарҳий ёрлигимиз эсдали бўлиб туриди. Биз тенгилар орасида учтадан кўп фарҳий ёрлиги борлар — анконинг урги. Фарҳий ёрлик бериси маросимлами каша ташкил этилариди ёки ҳар гап олишига лойиқ кўриммаганизми — буни аниқ эсломаямпан. Аниқ билганим шуки, фарҳий ёрлика эга булишига катта воқеа деб қаралган, фарҳий ёрлик, мактоб ёрлиги, ташакурномаларнинг обрўси баланд бўлган. Ҳозир фарзандларимиз ҳар ўқув киришига жадал кетаётганини саклашга жой ҳам, ётибор ҳам топгимиз келмайди. Кўп ота-оналар расмга олиб телеграмдаги гурухларда тарқатиш, профилига ўрнатиш билан кифояланади. Интернетда улашиша чалғиб, боласини табрикласа кўйинши нутиби кўйган оналарни ҳам кўрдик. Бу кўз-кўз килишиши, соҳта обрў оптириши, деб бошқа мавзуга ўтиб кетмайли. Бугунги мулҳозалар ёмғирдан кейин чикан кўзикоринлар каби болалаб кетган фарҳий ёрликларга қаратигланини мавзук.

Адамасам, фарҳий ўкувчида ёрлик беришдан иккита мақсад кўзланади. Биринчиси альочи ўкувчини рабтаглантириш, таълим олиш учун мотивацияни ўйготиш бўлса, иккинчиси — ана шу альочи ўкувчи орқали синфдаги бошқа

бўлаларга таъсир ўтказиш, ибрат намунасини ҳавола этиш. Афсуски, хозир аксарият мактабларда синф раҳбарлари томонидан синфдаги барча ўкувчиларга ётасига фарҳий ёрликлар тарқатиш йўлга кўйилмоқда.

Албатта, бу усула ўтиб олинганинг ҳам ўзига яраша сабаблари бор. Масалан, педагог ўкувчиларининг кўнглини чўктириш ниятида эмас. Ўртогининг тақдирланганни холда кўли бўш қолган ўкувчи хафа бўлишини таҳмин килиб, фарҳий ёрлик улашишида саҳишлик қиладилар. Лекин бу тўрги ишми? Йил бўйи "5" олган ўкувчи ҳам, "3"га ўқигани ҳам "сўнгги кўнгироқ" да фарҳий ёрлик соҳиби бўлиб турверса, кейинги ўқув йилидаги тиришкоклика жоҳат копмайди. Мурған калб ўқиси коплишидан чўчиб, кўлига раббат тутқазавериш ўрнига фарҳий ёрлик факат им ва интилишига берилган баҳо эканлигини, шахс сифатида ҳар бир ўкувчи ҳурмат килинишини тушунтириш афзал эмасми? Майли, бола тақдирланмаслик ва бундан хафа бўлиш аносисида ўқишига бўлган муносабатига ойна тутсиз, хулоша чиқарсин, шунга монанд ҳаракат килсан.

Тўғри, ҳар бир педагог ўкувчида ҳам бўлиши шарт, унинг нозик қабли оғриб қолишига қарши курашига масуль.

Аммо бу ҳаёт ютуқ ва камиликлар, голиблик ва маглубиятдан иборат эканлигини болалигидан англатиш ҳам психологияни жиҳатдан оқланади.

Ҳаётни фақат ёрқин рангларда кўрган бола эртага оқ ва қорани қандай ажратилади?

Фарҳий ёрликлар самарасига сунъий ра-

вища оммалашаб кетганига ота-оналар ҳам

такдирланмай копса, мактабга келиб жанжал кўтартган ҳоллар кузатиган, ўқитувчилар кўлги тинч бўлиши учун хаммани бироракайига муюофотлаб кўяқолятилар. Бу нотуғри бўлса ҳам осон усол-даги.

Сунъий обрў талаб қилаётган ота-оналар эса бу хатти-ҳарҳатлари билан фарзандларига зиён илтираётганларини ҳозирчча англама-

тилар.

Назаримада, ўз максадларини оқлайдиган

фарҳий ёрлик адолатли топшириши, уни кўлга киришти аник мезонларига асосланни

позим. Педагог кўпроқ ўкувчиларни тақдирлаши кўзлаган бўлса, ўналишиларга ахраниши, билим жиҳатдан қулилар, ўта холлар ва қуҷисаларга турли даражага ҳамда кўринишдаги фарҳий ёрликларни тақсимлаши ўрнини бўларни мурдабор. Балки бу хужатни топшириш мактаб директори ва синф раҳбарининг ихтиёри билан чекла-

нилмасдан. Ҳалқ таълими вазирлиги ҳам бош-кошилдида назоратда ушалаш маъкул-даги. Шундай фарҳий ёрликлар тарихий обрўси тиклаб олар, эхтимол.

Дарвоze, фарҳий ёрлик — фақат ўкувчи

чархида топширилган рағбат эмас,

турли ташкилот ва иборалар ҳам ўз ходимларини шўй билан сийлайди. Уларда

ҳам мактабларни топширишни кимни топширишни кимни топширишни кимни топширишни

топширишни кимни топширишни кимни топширишни кимни топширишни кимни топширишни

топширишни кимни топширишни кимни топширишни кимни топширишни кимни топширишни

топширишни кимни топширишни кимни топширишни кимни топширишни кимни топширишни

топширишни кимни топширишни кимни топширишни кимни топширишни кимни топширишни

топширишни кимни топширишни кимни топширишни кимни топширишни кимни топширишни

топширишни кимни топширишни кимни топширишни кимни топширишни кимни топширишни

топширишни кимни топширишни кимни топширишни кимни топширишни кимни топширишни

топширишни кимни топширишни кимни топширишни кимни топширишни кимни топширишни

топширишни кимни топширишни кимни топширишни кимни топширишни кимни топширишни

топширишни кимни топширишни кимни топширишни кимни топширишни кимни топширишни

топширишни кимни топширишни кимни топширишни кимни топширишни кимни топширишни

топширишни кимни топширишни кимни топширишни кимни топширишни кимни топширишни

топширишни кимни топширишни кимни топширишни кимни топширишни кимни топширишни

топширишни кимни топширишни кимни топширишни кимни топширишни кимни топширишни

топширишни кимни топширишни кимни топширишни кимни топширишни кимни топширишни

топширишни кимни топширишни кимни топширишни кимни топширишни кимни топширишни

топширишни кимни топширишни кимни топширишни кимни топширишни кимни топширишни

топширишни кимни топширишни кимни топширишни кимни топширишни кимни топширишни

топширишни кимни топширишни кимни топширишни кимни топширишни кимни топширишни

топширишни кимни топширишни кимни топширишни кимни топширишни кимни топширишни

топширишни кимни топширишни кимни топширишни кимни топширишни кимни топшири